
RECENZIJAZ TEKSTA ZA KATALOG IZLOŽBE OTTO ANTONINI:
ZAGREB I "SVIJET" / "SVIJET" I ZAGREB DVADESETIH

IM 37 (1-4) 2006.
PRIKAZI / REVIEW

dr.sc. JASNA GALJER □ Zagreb, Filozofski fakultet, Odsjek za povijest umjetnosti, Zagreb

sl. 1. – 18. Izložba *Otto Antonini: Zagreb i "Svijet" / "Svijet" i Zagreb dvadesetih* Muzej grada Zagreba, 9. studenoga – 21. prosinca 2006. Fotodokumentacija: Muzej grada Zagreba

Tekst za katalog izložbe *Otto Antonini: Zagreb i "Svijet" / "Svijet" i Zagreb dvadesetih* autorice Željke Kolveshi čine ove tematske cjeline strukturirane u poglavlja: *Uvod, Svijet Otta Antoninija, Skica za portret, Umjetnik i njegov atelier, Putovanje svijetom, Otto Antonini i Ilustrirani tjednik "Svijet", Otto Antonini Zagreb i "Svijet" / "Svijet" i Zagreb dvadesetih... te Samostalna izložba 1932.*, uključujući kataloški dio kojim je obuhvaćeno 169 kataloških jedinica, tematski i kronološki strukturiranih na nekoliko osnovnih cjelina: osim grafičkog oblikovanja naslovnica i poedina časopisa "Svijet", zastupljeni su i ostali mediji u kojima se Antonini kreativno izražavao, od ilustracija do portreta, dopunjeni osobnim predmetima i filmskim žurnalom o njemu, što prezentaciji daje multimedijisku dimenziju. Osnovni tekst opremljen je primjerno strukturiranom popratnom dokumentacijom koja se sastoji od bibliografije i biografije. Dakle, uz stručno-znanstvenu, jednako je značajna i dokumentarna vrijednost ovog teksta.

U uvodnom dijelu autorica Željka Kolveshi sažeto određuje tip istraživanja i temu te iznosi ciljeve. Polazeći od pretpostavke da ovom radu nisu prethodila sustavna i cjelovita istraživanja autorskog opusa Otta Antoninija, činjenicu da je autor tijekom svojega umjetničkog djelovanja samo jedanput samostalno izlagao te je njegov rad gotovo u cijelosti ostao nepoznat javnosti, autorica obrazlaže razloge za odabir kulturno-povijesnog okvira u smislu reprezentativnog uzorka u kojemu se navedeni autorski opus kontekstualizira, historizira i vrednuje.

Obrazlažu se također i razlozi za primjenu specifičnog modela interpretacije, zasnovanoga na metodologiji društvene povijesti, odnosno biografskog modela koji korespondira sa suvremeno osmišljenom prezentacijom u mediju izložbe, te način na koji su komparativne prednosti obaju modela usklađene s materijalom koji je tijekom istraživanja odredio konačni metodološki okvir, u središtu kojega je interpretativni pristup zasnovan na odabiru karakterističnih tema.

Takav se model, s obzirom na kompleksnost pojedinih aspekata, od razine formalne analize do kontekstualiziranja unutar suvremene produkcije grafičkog oblikovanja, pokazao ujedno i najprimjerenijim. Iako je riječ o znanstvenom tekstu, autorica je širi kontekst teme i duhovnu klimu uspjela predstaviti na iznimno zanimljiv način. Najilustrativniji primjer analitičko-interpretativne metode i njezine funkcionalnosti upravo je određivanje semantičkog polja u rasponu

od društvene kronike do formalne tipologije. Drugim riječima, ekstenzivno tumačenje dijakronijskih fenomena umjesto tradicionalističkoga formalističko-pozitivističkog povijesnoumjetničkog pristupa odabrani je koncept kontekstualizacije, koji je još zahtjevniji zbog činjenice da je stil *art deco* jedan od tzv. rubnih fenomena koji u dosadašnjim studijama hrvatske umjetnosti 20. stoljeća gotovo i nije zastupljen.

Odabir koncepcije u smislu metodologije primijenjene na svim razinama istraživanja autorica definira dvojako: kao monografsku obradu opusa Otta Antoninija, prezentiranu retrospektivnom izložbom, odnosno kao revalorizaciju njezine aktualnosti iz povijesne perspektive odnaka koji nas dijeli od konteksta u kojemu je opus nastao. Poveznica povijesnog "mjesta" i "vremena" sa suvremenosti upravo je multidisciplinarnost kriterija, zasnovanih na sintezi funkcionalne komponente i estetičnosti (sinteza formalnih, stilskih i značenjskih odlika) vizualizirane poruke. Tipičan po kompleksnosti i proturječnosti koje obilježavaju duh vremena dvadesetih godina 20. stoljeća, kao specifična vrsta umjetnosti života koji je uveo nova pravila da svi proizvodi trebaju zadovoljavati visoke estetske kriterije, *art deco* ujedno je i jedini koji je stekao pravo na "primjenjivost" u svakodnevnom životu. U našoj sredini pojava tih tendencija važna je i kao početak modernoga grafičkog dizajna u kojemu opus Otta Antoninija ima jedno od najistaknutijih mjesta.

Podsjećajući nas na činjenicu da je upravo sredina presudni uvjet nastajanja i afirmacije svih oblika komunikacije u javnom prostoru, poruke koje iščitavamo iz Antoninijevih ilustracija, karikatura i portreta i danas su aktualne te prezentiraju kulturu svakodnevnog življenja u Zagrebu 1920-ih godina.

Većinu izložaka čine originalni predlošci za naslovne stranice, poledine i ilustracije koji prepoznatljivim pristupom temi, tretirajući naslovnu stranicu na način plakata, odnosno slike u slici, kakvih je na tadašnjoj zagrebačkoj likovnoj sceni vrlo malo, predstavljaju Antoninija kao jednoga od prvih profesionalnih grafičkih dizajnera. Uvid u najvažniji segment tog opusa – grafičku opremu ilustriranog magazina “Svijet”, upućuje na iznimno visoku razinu vizualne komunikacije u tadašnjim svakodnevnim situacijama, časopis koji, posebice na području komercijalnog dizajna dvadesetih i tridesetih, doživljava pravi procvat.

Među revijalnim štivom najpopularnija zagrebačka revija “Svijet”, koja je u doba najviših dometa svoju prepoznatljivost dugovala upravo Antoninijevoj opremi, uspješno je uobličavala sadržaj u rasponu od popularno prezentirane intelektualne razbibrige, pikanterija iz visokog društva i društvene kronike do promoviranja avangardnih trendova. Budući da u Zagrebu tada nije bilo srodnih časopisa, “Svijet” je, prateći sva važnija zbivanja u kulturi, politici i modi, imao velik utjecaj u njihovu populariziranju, a svoj uspjeh najviše zahvaljuje Antoninijevom dizajnu.

Analizirajući dizajn časopisa “Svijet” Otta Antoninija u umjetničkom i kulturno-povijesnom kontekstu sredine u kojoj su nastali i suvremenih trendova na europskoj sceni, autorica u sažetom obliku interpretira višeznačnost tog medija vizualnog komuniciranja; u rasponu od dokumentarne do umjetničke komponente, čije je zajedničko obilježje ukorijenjenost u vremenu, što je ujedno i teza koju autorica primjenjuje kao model interpretacije životopisa Otta Antoninija.

Teza o međusobnoj uvjetovanosti komercijalne namjene i urbanog načina života, s težištem na interpretaciji funkcije časopisa kao masovnog komunikacijskog medija, velik je doprinos povijesti grafičkog oblikovanja u Hrvatskoj, osobito kad je riječ o produkciji *art deco*a, dosadašnjim povijesnim prikazima nedostavno zastupljenoj temi.

Cilj ovog rada bilo je istraživanje, dokumentiranje, katalogiziranje, datiranje, atribuiranje, sagledavanje u cjelini, historiziranje, analiza i vrednovanje autorskog opusa Otta Antoninija u kontekstu sredine u kojoj je nastao i čiji ga društveni okvir određuje te kontekstualiziranje te iznimne produkcije, ostvarene ponajprije u specifičnom mediju vizualnog komuniciranja kakav je bio moderno koncipirani časopis “Svijet” unutar moderne povijesti hrvatskoga grafičkog dizajna. Opsežnost teme, njezina kompleksnost i interdisciplinarnost odredile su, s obzirom na potrebu sustavne i cjelovite prezentacije rezultata istraživanja, i primjenu metodologije karakteristične za kontekstualnu povijest umjetnosti, što dodatno ističe pripadnost temeljnom tipu povijesnog istraživanja, koje se stoga bitno razlikuje od za našu sredinu tijekom posljednjih desetljeća uobičajenih povijesnih monografskih prikaza.

Iznimno vrijedan doprinos ovog istraživanja jest i cjelovita prezentacija produkcije Antoninijeva opusa, realizirane najvećim dijelom dvadesetih godina 20. stoljeća u ovoj sredini, koja dosad nije bila predmet sustavnih i cjelovitih istraživanja, s težištem na uspostavljanju visokih standarda vizualnog komuniciranja, te usporedna analiza sa suvremenim ostvarenjima, što čini znatan prilog redefiniranju povijesti modernoga grafičkog oblikovanja u Hrvatskoj.

Tekst za katalog izložbe *Otto Antonini Zagreb i "Svijet" / "Svijet" i Zagreb dvadesetih* rezultat je samostalnog istraživanja i obrade tih rezultata. Prikupljena je i sistematizirana golema količina dosad gotovo u cijelosti neobjavljenog materijala koji je autorica izdvojila na osnovi prethodnih istraživanja arhivskog materijala, različitih muzejskih fondusa i dokumentacije te predmeta koji se nalaze u privatnom vlasništvu. Riječ je o povijesnom istraživanju čiji su rezultati sintetizirani primjenom kombinirane kronološko-morfološke periodizacije te sustavne i cjelovite katalogizacije podataka. I kompleksnost pristupa daje ovom radu dodatnu težinu autentičnog doprinosa kulturnoj povijesti sredine u kojoj su nastali.

Usporedbe s reprezentativnim uzorcima izdvojenima iz konteksta kulturne povijesti i europske tradicije, kao i opsežna bibliografija u prilogu, također potvrđuje autoričino temeljito poznavanje teme i objavljene stručne literature.

Slijedom navedenoga, proizlazi da je rad Željke Kolveshi s naslovom *Otto Antonini Zagreb i "Svijet" / "Svijet" i Zagreb dvadesetih* vrlo vrijedan znanstveni doprinos povijesnoumjetničkom istraživanju teme koja, s obzirom na specifičnost "upotrebne" komponente odnosno na gubitak memorije koji neizbježno iz nje proizlazi, te predstavlja iznimno složen zadatak koji je realiziran na primjerno objektivan način te je u cjelini izvorni znanstveni rad.

Primljeno: 27. listopada 2006.

Tekst je ilustriran fotografijama snimljenim na izložbi *Otto Antonini: Zagreb i "Svijet", "Svijet" i Zagreb dvadesetih*

Autorica izložbe: Željka Kolveshi

Fotodokumentacija: Fototeka Muzeja grada Zagreba

Snimio: Miljenko Gregl